

Eliza Chilimoniuk-Przeździecka, Andżelika Kuźnar

"Polska w handlu światowym",
Elżbieta Czarny, Katarzyna
Śledziwska, Warszawa 2009 :
[recenzja]

International Journal of Management and Economics 29, 250-252

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Recenzja książki

Polska w handlu światowym

Elżbieta Czarny, Katarzyna Śledziwska

Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009

Książka jest wynikiem wieloletnich prac autorek nad wymianą towarową. Jej celem jest ukazanie miejsca Polski w handlu światowym na przełomie XX i XXI w., z uwzględnieniem zmian, jakie niosą ze sobą procesy globalizacji i regionalizacji gospodarki światowej. Wyrazem takiego wyróżnienia procesów w gospodarce światowej jest podział książki na dwie części: I – Polska w globalnym systemie handlowym, II – Polska w regionalnych porozumieniach integracyjnych.

Część pierwsza składa się z czterech rozdziałów, a otwiera ją teoretyczne wyjaśnienie uwarunkowań handlu międzynarodowego. Autorki analizują zarówno tradycyjne podejście do międzynarodowej wymiany towarowej (handel międzygałęziowy), jak i wpływ na teorię handlu międzynarodowego zmian zachodzących w gospodarce światowej w ostatnich dekadach XX wieku. Od początku zwracają uwagę na uwarunkowania współczesnych stosunków handlowych, których nie można zestawić z teorią Smitha, Ricardo, czy Heckschera-Ohlina. Wśród przyczyn umiędzynarodowienia procesów ekonomicznych Autorki wymieniają m.in. fragmentaryzację produkcji, skłonność konsumentów do nabywania zróżnicowanych dóbr, ekspansję przedsiębiorstw wielonarodowych i przepływy kapitału bezpośredniego, a także dużą mobilność czynników produkcji. Podkreślają także znaczenie zjawiska upodabniania gospodarek dla rozwoju handlu wewnątrzgałęziowego.

W pierwszym rozdziale rozważania teoretyczne ograniczone są do minimum. Jeśli było to celowe zamierzenie, to czytelnik powinien uznać to za dużą zaletę tej publikacji. W literaturze przedmiotu szeroko przedstawiane są bowiem nazbyt szczegółowe opisy teorii ekonomii czy handlu, przez które trudno przebrnąć nawet najbardziej wytrwałym i najbardziej skrupulatnym naukowcom. Mając więc na względzie komfort odbioru treści i troskę o utrzymanie zainteresowania czytelnika i niezrażenie go już na początku do lektury, Autorki zastosowały udany zabieg.

W rozdziale drugim przedstawiona została ewolucja światowego handlu na przestrzeni ponad pięćdziesięciu lat (1950–2007). Nieczęsto w polskiej literaturze można natknąć się na analizy handlu światowego obejmujące tak długi okres. Z opublikowa-

nych wyników badań wynika, że w analizowanym okresie dokonała się istotna zmiana rozmiarów handlu światowego. Tylko w 2007 r. wzrost wartości światowej wymiany handlowej był wyższy niż w całym badanym okresie. Autorki trafnie zestawiają te dane z jednocześnie występującymi zmianami roli handlu w międzynarodowej współpracy gospodarczej. Podczas gdy na początku badanego okresu handel był dominującą lub wręcz jedyną formą kontaktów międzynarodowych, to dzisiaj znacznie stracił na znaczeniu na rzecz mobilnych czynników produkcji.

W rozdziale trzecim Autorki przedstawiły model grawitacji oparty na twierdzeniu Helpmana, dzięki któremu zbadały m.in. czynniki decydujące o intensywności dwustronnej wymiany towarowej. Trafny dobór modelu oraz inny niż przedstawiany dotychczas w literaturze podział krajów według poziomu rozwoju, ale z uwzględnieniem oceny czy spełniają one (bądź nie) kryteria członkostwa w OECD, pozwoliły Autorkom osiągnąć wyniki badań bardziej zbliżone z predykcjami teoretycznymi, niż miało to miejsce w innych badaniach empirycznych tego zjawiska. Badania potwierdziły, że kraje wysoko rozwinięte dysponują większym potencjałem handlowym niż kraje rozwijające się.

Rozdział czwarty poświęcony jest analizie miejsca Polski w handlu światowym oraz porównaniu handlu Polski z wymianą prowadzoną przez wybrane państwa i ich grupy. Pokazane zostały zmiany rozmiarów i struktury polskiego handlu w latach 1994–2007. Z przedstawionych danych i analiz wynika, że Polska osiąga gorsze wyniki w handlu z zagranicą niż takie kraje, jak Węgry i Czechy. Nasz kraj wykazuje więcej podobieństw do Meksyku niż do Irlandii czy Hiszpanii, z którymi zazwyczaj się go porównuje.

Rozdział piąty rozpoczyna drugą część książki. Analizie teoretycznej i empirycznej zostały tutaj poddane regionalne ugrupowania integracyjne, geneza ich powstania, formy i podstawy prawne, a także ich ewolucja związana z instytucjonalizacją wymiany międzynarodowej w ramach GATT/WTO. Autorki dowodzą, że w pewnym zakresie porozumienia regionalne zastępują liberalizację wielostronną, która zresztą uległa pewnemu zahamowaniu wskutek braku istotnych postępów w toczącej się rundzie rokowań WTO.

W kolejnym rozdziale (szóstym) zbadano kierunki, strukturę rzeczową i rozmiary polskiego handlu towarowego. Autorki pokazały w ten sposób rozwój handlu Polski z uwzględnieniem integracji z Unią Europejską. Interesującym wnioskiem z przedstawionej analizy jest spostrzeżenie, że oprócz oczywistego zwrócenia się naszego kraju na Zachód, polski eksport staje się coraz bardziej zaawansowany technologicznie.

W rozdziale siódmym Autorki wracają do podjętego w pierwszym rozdziale wątku handlu wewnątrzgałęziowego, podkreślając w ten sposób jego znaczenie we współczesnej gospodarce światowej. Poddają wnikliwej analizie ten rodzaj handlu pomiędzy Polską a krajami Wspólnoty Europejskiej. Jest to analiza zarówno poziomego, jak i pionowego handlu wewnątrzgałęziowego, przy czym przeprowadzono pogłębioną analizę handlu dobrami zróżnicowanymi jakościowo (handel pionowy), oddzielnie oceniając handel dobrami wysokiej oraz niskiej jakości. Autorki dokonują pełnej analizy sekto-

rowej dla lat 2000–2007, co jest przedsięwzięciem bardzo pracochłonnym ze względu na konieczność dużej dezagregacji danych. To skomplikowane badanie prowadzi do bardzo interesujących i cennych wniosków. Wyniki analiz świadczą o intensyfikacji polskiego eksportu produktów względnie zaawansowanych technologicznie, ale potwierdzają także istnienie luk technologicznej i dochodowej między Polską a państwami, które były członkami Wspólnoty Europejskiej jeszcze w XX w.

W ostatnim (ósmym) rozdziale wskazane zostały czynniki, które decydują o intensywności polskiego handlu wewnątrzgałęziowego z Unią Europejską. Autorki stawiają tezę, iż proces integracji Polski z UE był bardzo istotny z punktu widzenia polskiej wymiany wewnątrzgałęziowej z tym ugrupowaniem. Autorki przeprowadziły test empiryczny teoretycznego modelu wymiany wewnątrzgałęziowej Polski z Unią Europejską, używając w tym celu modelu grawitacyjnego i badania panelowego. Wynik badania umożliwia im sformułowanie wniosku, iż w przypadku Polski ważniejszy impuls do rozwoju handlu z zagranicą dał udział w unii gospodarczej w ramach UE (wielostronne porozumienie regionalne), niż w strefach wolnego handlu (umowy dwustronne, dominujące na świecie).

Książka jest jednym z nielicznych w literaturze polskiej opracowań tak rozbudowanych pod względem metod badawczych i długości wykorzystanych w analizie danych szeregów czasowych. Choć trudna merytorycznie, napisana jest w sposób jasny i przejrzysty, co ułatwia jej odbiór także czytelnikom niebędącym ekspertami w dziedzinie ekonomii międzynarodowej. Tekst angażuje intelektualnie, jest wyzwaniem dla ambitnego czytelnika chcącego zapoznać się z nowoczesnym sposobem myślenia o handlu międzynarodowym. Zaprezentowane w książce i zaczerpnięte z praktyki gospodarczej przykłady pozostają w harmonii z teorią, pozwalając czytelnikom docenić wagę tej ostatniej w codziennym życiu.

Wyrazem uznania wysokiego poziomu merytorycznego, poznawczego, warsztatowego i aplikacyjnego książki jest nagroda Rektora SGH przyznana jej Autorkom.

Eliza Chilimoniuk-Przeździecka, Andżelika Kuźnar